

Русин Русинов

**СЕДЕМДЕСЕТГОДИШНИЯТ ЮБИЛЕЙ НА
ПРОФ. СТАНЬО ГЕОРГИЕВ,
ДОКТОР НА ФИЛОЛОГИЧЕСКИТЕ НАУКИ**

През месец юни 1998 г. преподаватели и студенти от Великотърновския университет "Св. св. Кирил и Методий" отбелязват седемдесетгодишнината на проф. д-р на филологическите науки Станьо Георгиев, който е не само един от видните български специалисти по съвременен български език, но и като бивш декан на Филологическия факултет и бивш ректор на Университета е един от неговите заслужили строители. Името на проф. Георгиев е добре познато на всички филолози българисти у нас, научното му дело е високо оценено. Той се радва на авторитет и популярност и сред българистичните среди в много други страни. Неговите студенти, бивши и настоящи, неговите многобройни колеги от България и чужбина приобщават сърадванията си по повод на седемдесетгодишния му юбилей и му желаят крепко здраве и творчески сили, за да може да продължи научните си дирения и да ни зарадва с нови изследвания в областта на съвременния български език.

Станьо Пенчев Георгиев е роден на 22 юни 1928 г. в с. Горски Горен Тръмбеш, Горнооряховско, в земеделско семейство. Основно образование получава в родното си село, а гимназия завършва в гр. Горна Оряховица. Служи в казармата, а след уволнението постъпва като студент по българска филология в Софийския университет. Той е сред най-любознаителните и ученолюбиви студенти в курса. Негови учители са

видните учени и университетски преподаватели проф. Кирил Мирчев, проф. Любомир Андрейчин, проф. Стойко Стойков, проф. Георги Цанев, проф. Петър Динеков, славистите проф. Цветан Тодоров, проф. Иван Леков, проф. Емил Георгиев и други. Висше образование завършва през 1953 г.

Назначен е за учител по български език и литература в Априловската гимназия в гр. Габрово и в нея работи до есента на 1963 г., когато във Велико Търново е открит Висш педагогически институт и Георгиев спечелва конкурс за асистент по съвременен български език. (Той е първият асистент по тази дисциплина.) Тук за двадесетина години извървява стръмния път от асистент до професор, от зам.-декан на Филологическия факултет до ректор на Университета.

През 1971 г. Ст. Георгиев защитава кандидатска (докторска) дисертация на тема: "Безглаголните изречения в съвременния български език", а през 1977 г. дисертация за научната степен "доктор на филологическите науки". През 1971 г. е избран за доцент по съвременен български език, а от 1980 г. е професор. Голямо значение за научното му развитие имат двете му специализации в Москва, Русия (1966, 1973).

Един мандат (1984 – 1987) проф. д-р на филологическите науки Ст. Георгиев е ректор на Великотърновския университет. Преди това е избран за зам.-декан (1970 – 1971) и декан (1981 – 1983) на Филологическия факултет, а от 1971 до 1976 г. е зам.-ректор на Университета. На всички административно-научни постове той работи честно и упорито, стремейки се да утвърди катедрата, факултета и университета като второ национално средище (след София) за наука и подготовка на кадри в областта на хуманитарните науки и изобразителното изкуство. Невинаги начинанията му се посрещаха и оценяваха еднозначно, но така е с всички големи идеи. Важното е, че той работеше за доброто на университета, за неговите студенти и преподаватели. Никога Станьо Георгиев не издигна личния интерес над общите интереси, не постави собствения си успех над успехите на университетския колектив. Не се смущаваше от временни неуспехи, отстояваше идеите си и всячески се стремеше да ги приложи в работата и устройството на Великотърновския университет.

Случи се така, че аз бях избран за асистент по съвременен български език в началото на втората учебна година (1964 г.) и станах вторият (след Георгиев) асистент по тази научна дисциплина. От началото на учебната 1965/1966 г. по решение на Академическия съвет трябваше да поемем лекциите по съвременен български език. Той взе лекциите по морфология, а аз по синтаксис. Лексикология и фонетика съставяха един изпит и за да бъдем по-равномерно натоварени, за четях лекциите по лексикология, а той по фонетика. По-късно всеки от нас четеше лекции по лексикология и фонетика, като се редувахме или като си разпределяхме специалностите. От паралелното четене на лекции по лексикология се роди общият ни учебник по тази дисциплина, появил се на офсет през 1975 г. След това учебникът претърпя три издания, като последното е от 1996 г. (предходните са от 1979 и 1983 г.). С Георгиев поддържахме колегиални и приятелски отношения вече повече от три десетилетия. Споделяме идеи, обсъждаме научни и други въпроси, както и научни трудове преди печатането им. Георгиев е добър, честен и искрен приятел, на него може да се разчита винаги дори и в най-тежки моменти.

Първите публикации на Ст. Георгиев са свързани с учителската му професия: “Езиково-стилистичен анализ на Пенчо-Славейковите творби при преподаването им” (1966), “Към проучване на ритмосинтаксиса у Пенчо Славейков” (1966). Макар да са свързани с преподаване на българската литература, в тези публикации вече се откроява езиковедът. Той се интересува от езиковата страна на художествената творба. За него литературата е изкуство на словото и неговият анализ е винаги насочен към това да разкрие изкуството на словото в художественото произведение. С опита му, натрупан през учителските години, се свързват и други негови изяви: “Пенчо Славейков. Най-хубавото в творчеството му” (С., 1968. 130 с.), “Записки на учителя по литература. Част 1–4.” (Толбухин [Добрич], 1975. 450 с.).

Езикът на художественото произведение остана една от трайните теми в научното дело на Ст. Георгиев: “Език и стил на Йордан Йовков” (С., 1979. 103 с.). “Разговорна и битова лексика в стила на Йовковите произведения” (1980), “Наречие-

то в белетристичния стил на Иван Вазов" (1988), "Наречието в стиловете на българския книжовен език" (С., 1981. 136 с.) и др.

Без да изостави проблемите около езика и стила на художественото произведение, още през 60-те години Ст. Георгиев насочва вниманието си към българската граматика – морфология и синтаксис. Освен безглаголните изречения и наречието той изследва и много други морфологични и синтактични въпроси. С оглед характера на статията ще се ограничи с посочване само на няколко заглавия: "Детерминантът като самостоятелна част на речта в съвременния български език и в другите славянски езици" (1983), "Проблеми на системата и структурата на простото изречение в съвременния български език" (1983), "Производните условни изречения в съвременния български език" (1978), "Подчиненото подложно изречение в съвременния български език" (1973), "Сложно съставно изречение с подчинено обстоятелствено за условие" (1970), "Структурна задължителност на подчиненото изречение в съвременния български език" (1968) и др.

Думите от неизменяемите части на речта стават предмет на изследването му "Морфология на съвременния български език (неизменяеми думи)" (С., 1983. 124 с.) [преди това същото на офсет, В. Търново, 1978. 147 с.).

Постепенно Ст. Георгиев изследва и думите от изменяемите части на речта и написва книгата "Българска морфология" ("Абагар", В. Търново, 1991. 400 с.; II изд. "Абагар", В. Търново, 1993. 400 с.). Без да пренебрегва установената у нас граматична традиция, авторът представя морфологичните категории и явления по-пълно, по-изчерпателно, като търси кратка и стегната форма на изложение. По-пълно описание отколкото в други подобни трудове получават словообразуването, неизменяемите думи, модалността за граматичния род на имената, определеността, членуването. Освен традиционните класове думи (общо 10) в монографията се описват още два класа думи: предикатив и детерминатив. Приносът на Ст. Георгиев в тяхното изследване и представяне е несъмнен. Той има заслуги за проучване на предикатива и детерминатива, за отделянето им от останалите класове думи и за обосо-

бяването им като отделни части на речта. Авторът прилага системно-структурния подход при разглеждане на морфологичните единици в тяхното единство и специфични особености. Книгата, която има характер и на университетски учебник, съдържа и раздел "Функционална морфология", в който се разработват проблеми като персоналност, диатезност, квалитативност, квантитативност, темпоралност, аспектиалност, модалност и др.

Друг основен труд на проф. Ст. Гергиев е "Българска семасиология" (Издателство "Абагар", В. Търново, 1993. 272 с.). Книга с такова (или подобно) заглавие, написана от български автор, се появява за пръв път у нас. Впечатляващо е дори изброяването на проблемите, анализирани в книгата: семантична структура и система на думата, семантика на частите на речта и на техните синтактични производни, комуникативна семантика, словообразователна семантика, семантика и прагматика, семантика и стилистика, семантично развитие на думата. Книгата завършва с "Перспективи на българската семасиология" и "Цитирана литература". По всички проблеми авторът излага собствената си позиция и убедително я защитава.

Проф. Ст. Георгиев е съавтор в т. 3. "Синтаксис" от три томната "Грамматика на съвременния български книжовен език", издание на БАН (1983). Тук той разработва темите: определено-лични изречения, неопределено-лични изречения, обобщено-лични изречения, безлични изречения, едносъставни именни изречения, неразчленими изречения, непълни изречения, обстоятелствено пояснение, полупряка реч.

Проф. Ст. Георгиев е учен българист с широк профил. Занимават го още проблеми от историята на новобългарския книжовен език и на езиковата ни наука ("Идеята на Васил Априлов за книжовен език и учебните програми на Габровското училище" 1973; "Езикът на Г. С. Раковски като обект на лингвистичната наука", 1971; "Петър Берон и нашата граматична мисъл", 1971 и др.), изследва правописни въпроси (напр.: "За съдбата на пълния член в съвременния български книжовен език", 1986; "Слято, разделно и полуслято писане на думи и форми" 1978). Последните му книги, издадени от

“Абагар”, са израз на грижата му за все по-пълно овладяване системата и функционирането на българската книжовна реч: “Самоучител по съвременен български език” (В. Търново, 1997, 400 с.); “Правописен справочник на българския език (В. Търново, 1998. 168 с.). В случая са важни не толкова заглавията, колкото сериозната му загриженост за по-пълно овладяване на българската книжовна реч от все повече съотечественици и за уелото ѝ използване навсякъде в живота. Проф. Ст. Георгиев се нарежда в предните редици на радетелите за висока речева култура. Характерна за него е грижата за привлчане на обществеността към състоянието и развитието на българския език, към обогатяване на българската реч и нейното използване в различните сфери на живота. Той се стреми да приобщи държавните институции към проблемите на родния език като израз на нашата духовност и култура. За него езикознанието е наука с изключително важно национално и културно значение.